

Ses Bilgisi — Deneme

Akıllı Soru · 23.10.2026 · 10 soru

Türkçede bazı sözcükler ek aldığında sözcüğün iç yapısında bir ses değişikliği görülür. Bu değişiklik, özellikle iki heceli sözcüklerde ikinci bölümdeki dar seslerden birinin kullanılmaması biçiminde ortaya çıkabilir. Ancak tek heceli sözcüklerde aynı durum genel bir özellik değildir.

1. Bu parçadan aşağıdakilerden hangisine ulaşılabilir?

- A) Eklenme sırasında bazı sözcüklerin ikinci hecesindeki dar ünlü kaybolabilir.
- B) Ek alan her sözcüğün ilk hecesindeki ünlü zorunlu olarak düşer.
- C) Tek heceli sözcüklerde eklenme sonucu ünlü düşmesi kesinlikle görülür.
- D) Sözcüklerdeki ses değişiklikleri yalnızca geniş ünlülerin etkisiyle oluşur.
- E) İki heceli sözcükler ek aldığında ikinci hecedeki her ses ortadan kalkar.

2. Türkçede geniş ünlüyle biten bir eyleme “-yor” eki getirildiğinde, söyleyişte ilk sesin niteliği değişebilmektedir. Bu cümlede anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

- A) “-yor” eki, geniş ünlüyle biten her eylemde kesinlikle aynı değişikliği oluşturur.
- B) Geniş ünlüyle biten bazı eylemlerde bu ekin kullanılması daralmaya yol açabilir.
- C) Dar ünlüyle biten eylemler, “-yor” eki almadığında da daralma gösterir.
- D) Eylemlerdeki bütün ünlü değişiklikleri yalnızca ekin anlamından kaynaklanır.
- E) “-yor” eki, ünsüzle biten bütün sözcüklerde ünlü düşmesine neden olur.

Türkçede sözcük sonundaki sert seslerle eklerin başlangıç sesleri arasında bir uyum aranabilir. Sözcük sert bir sesle bittiğinde, buna gelen ekin başlangıcındaki ses de sertleşebilir. Buna karşılık bazı sözcükler, ünlüyle başlayan ek aldıklarında son seslerinde yumuşama gösterebilir.

3. Bu parçaya göre aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Sert sesle biten sözcüklerde ekin başlangıç sesi sertleşebilir.
- B) Ünlüyle başlayan ek alan her sözcüğün son sesi mutlaka sertleşir.
- C) Sözcük sonundaki p, ç, t ve k sesleri hiçbir ek karşısında değişmez.
- D) Sertleşme yalnızca sözcük başındaki çift ünsüzlerden sonra gerçekleşir.
- E) Ünsüzlerin değişmesi, ekin sözcükten önce kullanılmasına bağlıdır.

4. “Türkçede bir yapı, kendisine sonradan katılan unsurla içindeki küçük bir ögeyi yitiriyorsa bu değişim rastlantı sayılmaz.” Bu cümlede anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Ek alan sözcüğün ikinci hecesindeki dar ünlü düşebilir.
- B) Ek alan sözcüğün ilk hecesindeki dar ünlü düşer.
- C) Ek alan sözcüğün ikinci hecesindeki geniş ünlü düşer.
- D) Ek alan sözcükte ünsüzün sertleşmesi gerçekleşir.
- E) Ünlü düşmesi ek alma koşulu olmadan gerçekleşir.

I. Ankara'da sınıfta sessizce bekledik. II. İzmir'de kitabı masanın üzerine bıraktı. III. Bursa'da ağaçtan düşen yapraklar toplandı. IV. İstanbul'da yurtlar bu yıl yenilendi. V. Yahya Kemal'in şiirleri törenle okundu.

5. Numaralanmış cümlelerin hangisinde p, ç, t, k seslerinden biri ünlüyle başlayan bir ek aldığında yumuşamıştır?

- A) IV.
- B) II.
- C) I.
- D) III.
- E) V.

I. 2023 yılında Ahmet, burnu kanayan arkadaşını sağlık merkezine götürdü. II. Yahya Kemal'in kitabı, İstanbul'daki kütüphanede özel bir bölümde korunuyor. III. Türk Dil Kurumu, 2024'te başlayan çalışmalarıyla söz varlığını inceliyor. IV. Lozan görüşmelerinde görevli heyet, kitap okuyan gençlerle sohbet etti. V. Mevlânâ'nın anıldığı Mart programı, Konya'da geniş bir katılımıla düzenlendi.

6. Numaralanmış cümlelerin hangisinde geniş ünlüyle biten bir fiile -yor eki getirilmesiyle oluşan ses değişimi vardır?

- A) IV.
- B) III.
- C) I.
- D) V.
- E) II.

I. Ankara'da düzenlenen 2024 toplantısında müdür, ağzından çıkan her sözü dikkatle seçti. II. Ece, İzmir Kitap Fuarı'nda aldığı romanı akşam otobüsünde okudu. III. Bursa'daki müze, 29 Ekim 2024'te ziyaretçilere ücretsiz açıldı. IV. Prof. Dr. Selin Aras, Karadeniz araştırmasını yeni bir raporla yayımladı. V. Türkiye Büyük Millet Meclisi arşivindeki belge, Cumhuriyet'in ilk yıllarına ışık tutuyor.

7. Numaralanmış cümlelerin hangisinde, bir sözcük ek aldığında ikinci hecesindeki dar ünlünün düştüğü görülmektedir?

- A) V.
- B) II.
- C) III.
- D) IV.
- E) I.

I. İstanbul'daki toplantı, araştırmacıların ortak çalışmasıyla tamamlandı. II. Yahya Kemal'in şiirleri, Boğaziçi manzarası eşliğinde okundu. III. Çocuklar, Ankara Kalesi çevresinde tarihi yapıları inceledi. IV. Ankara'daki konferans saat dokuzda başlıyor. V. Dede Korkut anlatıları, Bursa'daki kütüphanede öğrencilerle buluştu.

8. Numaralanmış cümlelerin hangisinde, geniş ünlüyle biten bir fiile “-yor” eki getirildiğinde oluşan ses olayı vardır?

- A) III.
- B) II.
- C) I.
- D) IV.
- E) V.

I. Kars'ta tek heceli “yol” sözcüğü, tabelada açıkça yazılıydı. II. Trabzon'da çalışan Mert, kitabı çantasına koydu. III. Eylül, Ankara yolculuğunda her sabah başlıyor. IV. Bora, sınıftan çıkıp bahçeye yöneldi. V. Çanakkale'ye giden kabile akşam döndü.

9. Numaralanmış cümlelerin hangisinde, sözcük kökündeki sert ünsüzün ünlüyle başlayan ek nedeniyle değiştiği görülür?

- A) III.
- B) I.
- C) IV.
- D) II.
- E) V.

I. Ankara'da, “kent” sözcüğünün çoğul biçimi üzerine kısa bir çalışma yapıldı. II. Çocuğun ağzını temizlemesi için ılık su hazırladı. III. Ece, “taş” sözcüğüne gelen eki tahtaya yazdı. IV. “Genç” sözcüğünün çoğul biçimi metinde iki kez geçti. V. “Yol” sözcüğü, İzmir'deki gezi yazısında sıkça kullanıldı.

10. Numaralanmış cümlelerin hangisinde bir sözcüğün ek alması sırasında ikinci hecesindeki dar ünlü düşmüştür?

- A) III.
- B) V.
- C) II.
- D) I.
- E) IV.

Cevap Anahtarı

1. A

2. B

3. A

4. A

5. B

6. B

7. E

8. D

9. D

10. C

Çözümler

1. Parçada, ek alan bazı sözcüklerde ikinci hecedeki dar ünlünün kullanılmayabileceği belirtilmektedir. Bu nedenle A seçeneği parçadaki iki ayrı yargının ortak sonucudur; E ise dar ünlüyle sınırlı durumu bütün seslere genişlettiği için yanlıştır.
2. Cümle, geniş ünlüyle biten bir eyleme “-yor” getirildiğinde değişikliğin ortaya çıkabileceğini bildirmektedir. B seçeneği bu olasılığı korur; A ise cümledeki “görülebilir” anlamını kesinliğe dönüştürdüğü için yanlıştır.
3. Parçada sert sesle biten sözcüğe gelen ekin başlangıcındaki sesin sertleşebileceği açıkça kurulmaktadır. A seçeneği bu koşullu ilişkiyi doğru aktarır; B ise ünlüyle başlayan eklerdeki yumuşama olasılığını sertleşme olarak değiştirir.
4. Cümledeki “sonradan katılan unsurla içindeki küçük bir öğeyi yitirme” anlatımı, ek alan sözcüğün ikinci hecesindeki dar ünlünün düşmesini karşılar. B seçeneği düşmenin yerini, C seçeneği ünlünün niteliğini değiştirir; D farklı bir ünsüz olayını, E ise ek alma koşulunun bulunmadığını ileri sürer.
5. B cümlesinde “kitap” sözcüğünün sonundaki p sesi, ünlüyle başlayan ek alınca b sesine dönüşerek “kitabı” olmuştur. D cümlesindeki “ağaçtan” sözcüğünde ise ek sertleşmiştir; C, A ve E cümlelerinde aranan yumuşama yoktur.
6. B cümlede “inceliyor” sözcüğünün fiil tabanı geniş ünlüyle biter ve -yor ekiyle birlikte daralma görülür. C içindeki “burnu” ünlü düşmesine, E içindeki “kitabı” ünsüz yumuşamasına örnektir; A ise ulama bakımından değerlendirilir.
7. E cümlesinde “ağız” sözcüğü ek aldığı anda ikinci hecedeki dar ünlü düşerek “ağızdan” biçimine dönüşür. B cümlesinde böyle bir ses olayı yoktur; C, D ve A ise farklı ses bilgisi özellikleriyle karıştırılabilecek kullanımlar içermektedir.
8. D cümlesinde “başla-” fiiline “-yor” eki geldiğinde sondaki geniş ünlü daralarak “başlıyor” biçimi oluşmuştur. C, B, A ve E cümlelerinde “-yor” ekine bağlı bu daralma yoktur; bunları ünlü düşmesiyle karıştırmamak gerekir.
9. D cümlesinde kitap sözcüğü ünlüyle başlayan ek aldığı anda sonundaki k sesi ğ sesine dönüşerek kitabı biçimini almıştır. B tek heceli sözcüklerdeki genel duruma, A ünlü daralmasına, C ünsüz benzeşmesine, E ise ulama örneğine karşılık gelir.
10. C cümlede “ağız” sözcüğü ek aldığı anda ikinci hecedeki dar ünlüsünü kaybederek “ağızını” biçimine dönüşür. D, A, E ve B içindeki tek heceli sözcüklerde bu tür bir düşme gerçekleşmemiştir.